

[Morten Lange.]

en generel ordning på hele dette problem, er det naturligvis ingen nytte til at stemme imod dem med isolerede små slag.

Vi har altså den mest inderlige mangel på sympati både for lovens hovedområde, de private seminarier, og for de pensionskasser, det drejer sig om, men det skal formodentlig nok ende med, at vi stemmer for lovforslaget alligevel, for det nytter ikke at lave reformer for så små områder ad gangen.

Bækgaard: Da lovforslaget jo kun er af formel karakter, vil mit parti støtte det. Af den udmærkede tale, det ærede medlem fru Else-Merete Ross holdt, kan jeg forstå, at hun ikke alene vil tale kvindernes sag, men også mændenes i dette spørgsmål, så jeg tror, at sagen er i gode hænder.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Jeg takker for den tilslutning, lovforslaget har fået.

Det ærede medlem fru Else-Merete Ross rejste bl. a. spørgsmålet om pensionsordningen for enker. Jeg vil gerne sige om de pensionsregler, det ærede medlem var inde på, at de jo er generelle, og jeg kan ikke se, at der er nogen anledning til, at de skal diskuteres specielt i denne sammenhæng.

Hvad angår publiceringen af vedtægterne, kan det jo ikke lade sig gøre i Lovtidende, man kan kun optage i Lovtidende ting, der har adresse til den enkelte borger. Der er måske mulighed for, at det kan ske i Ministerialtidende. Det skal blive undersøgt. I øvrigt er der oversendt eksemplarer af vedtægterne, som kan stilles til rådighed for det udvalg, der nu skal gå i gang med problemerne.

Til det ærede medlem hr. Morten Lange skal jeg blot sige, at jeg ikke mener, at vi her skal diskutere berettigelsen af de private seminarier, og jeg forstod da også på det ærede medlem, at han var parat til at stemme for det foreliggende lovforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Astrid Skjoldbo: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om friskoler, om hjemmeundervisning samt om efterlønskassen for friskoler og efterskoler.

(Lovforslaget (nr. 44) findes i tillæg A. sp. 315, fremsættelsen i tidenden sp. 1120).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Astrid Skjoldbo: Det lovforslag, der vedrører ændring i lov om friskoler, om hjemmeundervisning samt om efterlønskassen for friskoler og efterskoler omhandler ligeledes pensionsordningerne. Også her foreslås det, at de nærmere regler vedrørende pensionsforholdene udgår af loven under henvisning til, at vedtægten vedrørende efterlønskassen ganske ligger på linje med andre statsunderstøttede pensionskasser.

Lovforslaget indebærer desuden, at der ved pensionsberegningen kan ydes pension i forhold til skoleinspektørløn mod den nuværende bestemmelse, der som højeste grænse sætter overlærerlønnen, men også denne ændring må ses som en konsekvens af tidligere love.

Forslaget om, at der kan ydes statstilskud til 8., 9. og eventuelt 10. klasser og til en eventuel realskole, der er knyttet til en friskole, må også betragtes som værende af mere formel karakter, idet bestemmelsen kun er overflyttet fra en anden lov eller overgået fra en tekstanmærkning på finansloven til nu at blive egentlig lovfæstet. Også dette finder jeg helt naturligt, men jeg vil gerne benytte lejligheden til at spørge den højtærede undervisningsminister, om de regler og begrænsninger, der er vedtaget for oprettelse af 10. klasser i den offentlige skole, også vil blive iagttaget med hensyn til 10. klasser i friskoler.

Men ud over disse mere formelle ændringer er der også en enkelt nydannelse, idet lovforslaget indeholder en bemyndigelse for undervisningsministeren til at godkende, at der som forsøgsordning kan oprettes særlige klasser for børn under

[Astrid Skjoldbo.]

den undervisningspligtige alder, og at der kan ydes tilskud til lærerlønnen for disse klasser. Der er nu skabt mulighed for, at børnehaveklasse — det tror jeg nemlig de vil blive kaldt ude i befolkningen, uanset hvad vi herinde enes om at kalde dem — på forsøgsbasis kan oprettes såvel i større som mindre kommuner. Det er mit håb, at den højtærede undervisningsminister ikke vil være alt for karrig med sine godkendelser, thi skal man få et rimeligt resultat ud af disse forsøg, må der være en vis bredde i forsøgene, og det er kun godt, at også friskolerne ønsker at være med.

Også dette lovforslag kan jeg på mit partis vegne tilslutte mig.

Skov Thulesen: Jeg kan tilsige mit partis støtte til de foreslåede ændringer i pensionsbestemmelserne for fri- og efterskolerne lærere, ændringer, som betyder en forenkling. Vi er ligeledes tilfredse med, at der skabes lovhjemmel for yderligere statstilskud på normal måde til friskolers realafdelinger under opbygning i stedet for, at denne støtte ydes i henhold til en tekst-anmærkning på finanslov. Det må også være naturligt, at lovhjemmel til oprettelse af eventuelle 10. klasser ved en friskole her føres over i selve friskoleloven, i stedet for som nu at findes i loven om private realskoler. Disse ændringer, som dels er forenklinger, dels en opsamling af lovbestemmelser angående friskolernes forhold i selve friskoleloven, er der grund til at takke ministeren for, idet enhver forenkling og koncentration af vor lovgivning er værdifuld.

Som noget nyt foreslår ministeren, at også friskoler får mulighed for i begrænset omfang at oprette særlige klasser for børn under den undervisningspligtige alder, skolemodningsklasser eller hvad man vil kalde dem. Principielt må vi fra venstres side fastholde friskolernes ligestilling på de forskellige områder, som hermed udbygges i denne lov, men vi må også fastholde, at såvel skolemodningsklasser som eventuelle 10. klasser kun bør oprettes i begrænset omfang, for det første på grund af den herskende lærermangel, for det andet fordi vi nødig ved en for hurtig

udbygning af 8., 9. og 10. klasser skulle ødelægge mulighederne for friskolernes værdifulde indslag i vort skolebillede. De frie skoleformers værdi blev netop forleden dag understreget i en leder i Information, og i tider, hvor der stilles større og større krav til uddannelse og modenhed hos de unge, før de går ind i erhvervslivet, er det nok af stor betydning, at samfundet kan tilbyde uddannelse, men det er også af største betydning, at samfundet giver mulighed for, at børn og forældre frit kan vælge den skoleform, som man nu mener er bedst egnet.

Efter disse få bemærkninger kan jeg sige, at vi kan gå ind for den udbygning af friskolernes ligestilling, som lovforslaget er udtryk for.

Jeg vil gerne sluttelig stille den højtærede undervisningsminister et spørgsmål vedrørende forholdene i Sydslesvig. Det går ud på, om de danske skoler i Sydslesvig har de samme muligheder for støtte, som denne lov jo faktisk giver de tyske privatskoler i Sønderjylland.

Ellen Strange Petersen: På den konservative gruppes vegne vil jeg gerne give tilslutning til det foreliggende lovforslag. Hvad pensionsordningerne angår, er der tale om en forenkling, som vi ikke mener at nogen kan have noget at indvende imod, tværtimod, og de øvrige forslag harmonerer med de ændringer, som nylig blev foretaget i folkeskoleloven. Vi finder denne ajourføring for friskolerne rimelig og rigtig og vil gerne medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Else-Merete Ross: Den lov om friskoler, vi vedtog i 1960, var et udtryk for, at vi betragtede de frie skoler som en værdifuld del af vort undervisningsvæsen og derfor ønskede at give dem sådanne økonomiske kår, at de har mulighed for fortsat at bestå og klare sig side om side med folkeskolen. Da mange elever nu fortsætter i folkeskolens 8., 9. og 10. klasser, finder vi det rimeligt, at der ydes tilskud til tilsvarende klasser i friskolen, og at hjemmel derfor optages i selve friskoleloven. Det samme gælder i øvrigt også realafdelingerne.

[Else-Merete Ross.]

Det glæder mig i høj grad, at der i friskolekredse er interesse for børnehaveklasse, og at ministeren vil give tilskud til lærerlønninger i disse klasser. Jeg ved, at den højtærede minister ønsker at betone, at sådanne børnehaveklasse oprettes på forsøgsmæssig basis. Hver gang jeg hører det udtryk, må jeg tænke på børnehaveklasse i Esbjerg, som har eksisteret i 50 år og stadig vinder større udbredelse. De har vist deres eksistensberettigelse. Derfor håber jeg, at det forsøgsmæssige skal forstås på den måde, at man i nyoprettede børnehaveklasse kan gøre forsøg med forskellige metoder, ligesom der er mulighed for inden for skolen i øvrigt.

Som jeg sagde under behandlingen af det foregående lovforslag, synes jeg, det ville være rart at kende den for efterlønskassen gældende vedtægt, men når ministeren i sin fremsættelsestale siger, at disse regler fastsættes efter ensartede principper for de forskellige statsunderstøttede pensionskasser, må jeg altså nøjes med at tage hans ord til efterretning. Jeg kan principielt tilslutte mig, at loven alene bør give rammerne for pensionsordningerne, medens detaljerne naturligvis hører hjemme i vedtægterne, forudsat at disse er let tilgængelige for medlemmerne og andre interesserede.

På mit partis vegne kan jeg anbefale lovforslaget og tilsige velvillig behandling i udvalget.

Morten Lange: Også ved dette lille lovforslag er jeg vikarierende ordfører. Jeg skal blot sige så meget som, at vor blodtørst over for de private seminarier ikke også skal udstrækkes til at gælde friskolerne, der i vid udstrækning har udført den forsøgsvirksomhed, som de kommunale skoler skulle have gjort og ikke altid har været opmærksom på at de skulle have gjort. Det har været friskolernes dyd gennem mange år, og det er derfor ganske naturligt, at de kan udbygges på linje med, hvad der gælder for det øvrige skolevæsen.

Også jeg vil gerne sige tak til ministeren for, at man her indfører paragraffen om børnehaveklasse. De er særdeles nødvendige, og det bliver formodentlig noget, som

i løbet af ret kort tid vil slå igennem i større stil.

Om pensioner sagde jeg rigeligt under behandlingen af det foregående lovforslag, og jeg skal ikke sige mere her.

Bækgaard: Med hensyn til lovforslagets pensionsbestemmelser har mit parti ingen bemærkninger at gøre, og det samme gælder de bestemmelser, der tager sigte på at overføre de i lov af 16. juni 1962 vedtagne tilskudsordninger til friskoleloven.

Derimod finder jeg anledning til at spørge den højtærede minister, om det er et ønske fra friskolekredse, at der efter lovforslaget bliver mulighed for at få tilskud til børnehaveklasse for børn under den skolepligtige alder. Der står godt nok i den skriftlige fremsættelse, at der er en betydelig interesse for disse klasser; men er der kommet direkte ønsker til ministeren fra friskolerne desangående? Som jeg har sagt før, når vi har haft disse børnehaveklasse til debat, så lad børn være børn til de er 7 år, og så kan det netop være en af grundene fremover til, efter at det er blevet vedtaget for folkeskolen, at der er noget, der hedder friskoler.

På baggrund af den megen kritik af folkeskolens undervisning og forhold, må friskolerne jo gøre sig klart, at der påhviler dem opgaver, der viser andre veje end folkeskolens. Jeg vil meget advare imod, at friskolen begynder på en forsøgsordning med disse klasser i lighed med folkeskolen på statsvilkår. Jeg har gang på gang været ude for, at forældre, der har sendt deres børn tidligere i skole, end det var nødvendigt, har sagt, at det skulle de aldrig have gjort, og lærere er kommet med en lignende udtalelse. Jeg vil derfor være interesseret i, at den højtærede minister vil redegøre for baggrunden for, at denne tilskudsordning er kommet med i det foreliggende lovforslag.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Også her kan jeg takke de ærede ordførere for tilslutningen, der er givet.

Det ærede medlem fru Astrid Skjoldbo spurgte, om man nu ville iagttage de samme regler ved administrationen af denne lov, som for folkeskolelovens vedkommende med hensyn til 10. klasse og børnehaveklasse, hvilket udtryk jeg altså ikke synes

[Undervisningsministeren.]

vi skal bruge, men i stedet klasser for børn under den undervisningspligtige alder. Det er tanken, at vi iagttager de retningslinjer, der blev fastsat ved behandlingen af folkeskolelovgivningen, og det vil altså sige, at når der bliver taget stilling til, om der må oprettes 10. klasser, må vi se på, om de erhvervsmæssige perspektiver, der knytter sig til de pågældende klasser, er til stede.

Må jeg med hensyn til klasser for børn under den undervisningspligtige alder sige, at der foreligger en del henvendelser. Det er et svar både til det ærede medlem fru Astrid Skjoldbo og til det ærede medlem hr. Bækgaard. Der foreligger egentlige ansøgninger om tilskud til drift af sådanne klasser fra 7 skoler, og en del andre skoler er på vej med andragender. Der er altså en ganske overordentlig stor interesse i friskolekredse for disse klasser; der er ikke tale om, at ministeriet provokerer en sådan interesse frem, men det forsøgsmæssige grundlag må fastholdes. Vi kan ikke bevæge os bort fra det, der var grundlaget for folkeskolelovens vedtagelse med hensyn til dette spørgsmål.

Det ærede medlem hr. Skov Thulesen var inde på de frie skoler. Jeg vil gerne gentage, hvad jeg har sagt ved andre lejligheder, at det er ministeriets opfattelse, at vi må sikre dem gode vilkår at arbejde under. Jeg mener, at den lovgivning, der er den rådende både for efterskoler og friskoler, også løser denne opgave.

Det ærede medlem spurgte, hvordan man ville forholde sig til skolerne i Sydslesvig. Jeg vil gerne sige, at vi må give de danske skoler i Sydslesvig samme vilkår, som skolelovgivningen giver skolerne i Danmark.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Astrid Skjoldbo: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Det er under mødet meddelt mig, at fhv. statsminister *Erik Scavenius* er afgået ved døden.

Erik Scavenius har som få mennesker været placeret på de mest udsatte poster, når vort land var stedt i alvorlige eller farlige situationer. Allerede i 32 års alderen blev han i 1909 udenrigsminister i Zahles første ministerium og blev genudnævnt, da Zahles andet ministerium blev dannet i 1913. Han kom derved til at lede vor udenrigspolitik under hele den første verdenskrig, hvor det lykkedes at bevare Danmark neutralt.

Ved det radikale ministeriums afgang i 1920 gik Scavenius tilbage til sin embedskarriere, og han kom i virkeligheden ikke i kontakt med det egentlige politiske liv, selv om han var tingvalgt medlem af landstinget i to relativt korte perioder, fra 1918 til 1920 og fra 1925 til 1927.

Da ministeriet Stauning efter besættelsen i 1940 måtte omdannes til en samlingsregering, blev Scavenius på ny udenrigsminister under vilkår så vanskelige, som ingen anden dansk parlamentarisk udenrigsminister har kendt.

Endelig måtte han så efter den såkaldte telegramkrise overtage statsministerposten i efteråret 1942.

Der er jo ikke længere så mange af tingets medlemmer, der medoplevede forhandlingerne i de bevægede døgn, der gik forud for regeringsskiftet i 1942; men de, som deltog i forhandlingerne, var uden tvivl alle sammen klar over, at Scavenius vidste, at det var en mere end utaknemlig post at overtage. Han kunne end ikke regne med, at han i de mange sager, som besættelsesmagten ustandselig rejste med urimeligt kort varsel, mødte en enig regering eller et enig folketing. Der kunne derfor kun være den motivering for hans overtagelse af

[Formanden.]

statsministerposten, at han anså det for sin pligt over for sit land at overtage dette arbejde, som han mente måtte føres efter den linje, at der skulle reddes så meget som muligt for landet, uanset om der skulle gives indrømmelser, der måtte fremkalde megen uvilje.

Hele denne periode blev imidlertid kortvarig, selv om oplevelsen af disse måneder føltes langvarig nok.

Allerede i den følgende sommer, i august 1943, viste det sig umuligt at videreføre en parlamentarisk regering, og det skal understreges her, at da den siddende regering var nødt til at træde tilbage eller rettere sagt fralægge sig ansvaret for landets styrelse, vaklede Scavenius ikke. Han tog samme standpunkt som sine kolleger.

Historien, der skal dømme om de mange vanskelige afgørelser, der skulle træffes under besættelsen, er vel ikke endnu klar til at afsige den endelige dom. Mange af disse sager, mange af disse afgørelser er der fortsat uenighed om. Men jeg tror, at jeg har lov til at sige for Scavenius' vedkommende, at hans plads i historien må blive bedømt på den måde, at uanset hvad der kunne være af uenighed om mange afgørelser, om mange beslutninger, var der kun én mening om Scavenius' person: han ville det bedste for sit land.

(Medlemmerne påhørte staende formandens mindeord).

I skrivelse af dags dato meddeler økonomiministeren, at han ønsker — så vidt muligt fredag den 30. november — i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 3, at give tinget en redegørelse for „Økonomisk oversigt, november 1962“.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 30. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i lov om oprettelse af et pædagogisk institut.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om statstilskud til anerkendte private seminarier.

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i lov om friskoler, om hjemmeundervisning samt om efterlønskassen for friskoler og efterskoler.

4) *Valg af 4 medlemmer til overbevillingsnævnet.*

5) *Valg af 1 medlem og 1 stedfortræder til værnepligtsnævnet for tiden indtil 31. december 1962 (i stedet for forsvarsminister Victor Gram og udenrigsminister Per Hækkerup).*

6) *Valg af 1 medlem til værnepligtsnævnet for tiden 1. januar 1963-31. december 1966 (i stedet for forsvarsminister Victor Gram).*

7) *Valg af 1 medlem til det udenrigspolitiske navn (i stedet for forsvarsminister Victor Gram).*

8) *Valg af 1 medlem til Nordisk Råd (i stedet for forsvarsminister Victor Gram).*

9) *Valg af 1 medlem til folketingets Grønlandsudvalg (i stedet for forsvarsminister Victor Gram).*